

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-130>

УДК 005.3:330.3

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

SOCIAL RESPONSIBILITY OF BUSINESS IN UKRAINE

Лучко Галина Йосипівна

кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3583-0923>

Luchko Halyna

Lviv Polytechnic National University

Стаття присвячена аналізуванню розвитку соціальної відповідальності в Україні, дослідженню сталості українського бізнесу в умовах війни та основних напрямів діяльності компаній в сфері корпоративної соціальної відповідальності. У статті проаналізовано рівень розвитку соціальної відповідальності в Україні у порівнянні з сусідніми державами. У статті визначено, що війна активізувала розвиток соціальної відповідальності українських компаній, які адаптували свої стратегії КСВ до актуальних потреб суспільства. У статті проаналізовано діяльність компаній, які стали лідерами впровадження КСВ у 2023 р. Для компаній-лідерів, виділено декларовані ними місії та основні напрямки й ініціативи у сфері КСВ. У статті обґрунтовано, що для забезпечення довгострокового ефекту компаніям необхідно діяти комплексно та впроваджувати КСВ у власні стратегії розвитку. Запровадження регулярної звітності зі сталого розвитку у розрізі ESG-показників дозволить представити компанії в ESG-рейтингах, що позитивно впливатиме на їх ділову репутацію та підвищить їх конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

Ключові слова: сталий розвиток, корпоративна соціальна відповідальність, ESG, ESG-показники, ESG-рейтинги.

The purpose of this article is to analyze the development of social responsibility in Ukraine in comparison with neighboring countries, to study the sustainability of Ukrainian business in the conditions of war and the main areas of activity of companies in the field of corporate social responsibility. Ukraine's course towards European integration opens many prospects for domestic companies to develop international markets. The implementation of CSR by Ukrainian companies is an extremely urgent task for increasing the level of their competitiveness in international markets. The article analyzes the level of development of social responsibility in Ukraine, focusing on its position in international rankings. The results of the analysis indicate the low positions of Ukraine in the ratings compared to neighboring countries and demonstrate the importance of implementing CSR in the activities of Ukrainian companies. It was determined that the war became a certain catalyst for the development of social responsibility of Ukrainian companies, which reviewed their CSR strategies and adapted them to the current needs of society. The article examines the results of a study of the sustainability of Ukrainian business in war conditions and analyzes the activities of companies that have become leaders in the CSR Index 2023. For the TOP 5 leading companies, the missions declared by them and the main directions and initiatives in the field of CSR are highlighted. The article notes that the integration of environmental, social and managerial intentions into the corporate strategy and the establishment of ESG indicators that will adequately reflect the company's unique competencies and meet international standards will contribute to its sustainable development and inclusion in international ESG ratings. To ensure a long-term effect, companies need to act comprehensively and implement CSR into their own development strategies, and measure the progress of achieving strategic goals in terms of ESG indicators. The introduction of regular reporting on sustainable development in terms of ESG indicators and the representation of domestic companies in ESG ratings, both global and Ukrainian, will have a positive impact on their business reputation, and will contribute to the improvement of Ukraine's position in the international arena.

Keywords: sustainable development, corporate social responsibility, ESG, ESG indicators, ESG ratings.

Постановка проблеми. Курс України на євроінтеграцію відкриває перед вітчизняними компаніями безліч перспектив для освоєння міжнародних ринків. Для підвищення рівня конкурентоспроможності компаніям

необхідно враховувати активне зростання ролі впровадження принципів сталого розвитку в їх діяльність.

Глобальний договір ООН, який закріпив десять принципів у напрямках прав людини,

трудова відносина, екології і боротьби з корупцією, є унікальною ініціативою, яка об'єднала різних учасників задля сталого розвитку шляхом впровадження відповідального корпоративного управління. Соціальна відповідальність бізнесу сприяє формуванню позитивного іміджу, завоюванню довіри та підвищенню конкурентоспроможності компаній [1]. У світі соціальна відповідальність бізнесу є невід'ємною частиною стратегії розвитку більшості компаній.

Досвід міжнародних компаній свідчить, що впровадження корпоративної соціальної відповідальності сприяє забезпеченню конкурентної переваги на ринку. Компанії, які дбають не лише про фінансові прибутки, але й турбуються про суспільство та навколишнє середовище, діють відповідно до задекларованої місії мають кращу ділову репутацію та довіру суспільства. Реалізація заходів для формування соціально відповідального бізнесу українськими компаніями є надзвичайно актуальним завданням для виходу на міжнародні ринки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Витоки поняття «соціальної відповідальності» вперше згадується у працях Г. Боуена [2] та Дж. М. Кейнса в середині ХХ ст. Відтоді дослідженням різних аспектів корпоративної соціальної відповідальності присвячено багато праць іноземних дослідників: П. Друкера, А. Керолла, Ф. Котлера, Д. Нортонна, М. Фрідмана, та багатьох інших. Також активному обговоренню як соціальної відповідальності так і впровадження КСВ в діяльність підприємств присвячені праці вітчизняних науковців: А. Варвуса [1], І. Ворончак, В. Ганусича [22], В. Євтушенко, Р. Задорожної, А. Колота, Л. Петрашко, Л. Селівестрової, Т. Смовженко, О. Степанової, О. Тивончук [23], С. Філіппової, М. Чупріної та ін. Праці цих науковців зосереджені на важливості впровадження соціальної відповідальності у вітчизняний бізнес, напрямках впровадження, дослідження інструментів оцінювання сталого розвитку компаній.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналізування розвитку соціальної відповідальності в Україні у порівнянні з сусідніми державами, дослідження сталості українського бізнесу під час війни та основних напрямів діяльності компаній у сфері КСВ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Першоджерелом терміну «соціальна відповідальність» вважається визначення Г. Боуена, яка «полягає в реалізації такої

політики, прийнятті таких рішень або додержанні такої лінії поведінки, які були б бажані для цілей і цінностей суспільства» [2]. Пізніше з'явилися і інші трактування, які доповнювали або розкривали нові відтінки поняття. Зокрема, згідно визначення ISO 26000:2010, соціальна відповідальність це «відповідальність компанії за вплив її рішень і діяльності на усе суспільство та його оточуюче середовище за рахунок прозорої і етичної поведінки» [3].

Рівень розвитку соціальної відповідальності в Україні можна визначити орієнтуючись на позиціонування країни в міжнародних рейтингах. В табл.1. наведено позиції України та її сусідніх держав в рейтингах згідно крайніх проведених досліджень.

Індекс екологічної ефективності (ЕПІ) підсумовує стан сталого розвитку в усьому світі. На основі даних показників ефективності (зокрема, у 2024 р. було проаналізовано 58 показників), об'єднаних в 11 категорій, ЕПІ оцінює 180 країн щодо їх прогресу в покращенні стану навколишнього середовища, захисту життєздатності екосистеми та пом'якшення кліматичних змін [4]. Індикатори ЕПІ дозволяють виявити проблеми, відстежувати тенденції, визначити найкращі політики, які сприяють максимізації віддачі від інвестицій у навколишнє середовище.

Порівнюючи позиції України стосовно її країн-сусідів, спостерігається позитивна динаміка, її позиція покращилась з 60 місця у 2020 р. до 41 у 2024 р. Позиції Словаччини, Угорщини та Румунії майже не змінились. Польща також суттєво покращила свій результат, посівши 19 місце у рейтингу 2024 р.

Ранжування країн виділяє лідерів, країни, які найкраще вирішують екологічні проблеми, з якими стикається кожна нація. Такий детальний огляд та порівняльний аналіз допомагають зрозуміти детермінанти екологічного прогресу та сприяють вибору правильних політичних рішень для підтримки зусиль, спрямованих на досягнення цілей сталого розвитку ООН і просуванню суспільства до сталого майбутнього.

Доцільно також розглянути визначені позиції України та сусідніх держав в рейтингу Індексу економічної свободи, який щорічно, починаючи з 1995 р., розраховують Wall Street Journal і Heritage Foundation. Цей індекс, розрахований на основі десяти показників свободи економіки, дозволяє оцінити економічну свободу країни. Крайній розрахований індекс для України був у 2022 р., де вона посіла

Таблиця 1

Позиції України та її сусідніх держав в міжнародних рейтингах

Роки	Україна	Польща	Словаччина	Угорщина	Румунія
Environmental Performance Index (EPI)					
2024	41	19	25	30	35
2022	52	46	18	33	30
2020	60	37	26	33	32
Index of Economic Freedom					
2024	-	42	35	72	51
2023	-	40	33	54	53
2022	130	39	36	48	47
Corruption Perceptions Index (CPI)					
2023	104	47	47	76	63
2022	116	45	49	77	63
2021	122	42	56	73	66
Global Competitiveness Index (GCI)					
2024	-	41	59	54	50
2023	-	43	53	46	48
2022	57	46	47	42	49

Джерело: сформовано автором на основі [4–7]

130 місце [5], погіршивши свою позицію стосовно попереднього року. Загальний бал України був нижчим за середні світові та регіональні показники.

Серед країн Європейського регіону Україна зайняла передостаннє місце. У 2023 та 2024 рр. цей Індекс для України не визначали. Позиції в рейтингу сусідніх держав значно вищі, хоча й практично не змінилися за останні три роки, окрім показника Угорщини, яка погіршила позицію з 48 в 2022 р. до 72 в 2024 р. Серед основних чинників, які послаблюють довіру в українському суспільстві, було виділено корупцію і хабарництво та політичний тиск на судову владу. Тому актуально також розглянути значення індексу *Corruption Perceptions Index* (CPI).

Індекс сприйняття корупції (CPI) – найвідоміший показник рівня сприйняття корупції в державному секторі, який з 1995 р. розраховується міжнародною неурядовою організацією Transparency International. Низька кількість отриманих балів Україною в цьому Індексі вказує на високий рівень корупції, що вимагає суттєвого докладання зусиль, щоб український уряд став більш прозорим і чесним. Значне покращення позиції України в рейтингу відбулось якраз за період війни. За даними 2023 р. Україна посіла 104 позицію зі

180 країн. Щодо західних сусідів, позиції Угорщини та Румунії змінились не суттєво, прорив здійснила Словаччина, яка у 2023 р. розділяє 47 позицію разом з Польщею. Прийняття рішень, спрямованих на запобігання корупції в Україні та розбудову доброчесності є ключовими для підвищення довіри міжнародних партнерів, їх економічної та військової підтримки. Від успішності дій у цьому напрямку залежить вступ України до ЄС, НАТО та ОЕСР [8].

Індекс економічної свободи, який дозволяє оцінити рівень лібералізації взаємозв'язків між державою та бізнесом, впливає на міжнародну конкурентоспроможність країни. Узагальненою оцінкою конкурентоспроможності країн є Індекс глобальної конкурентоспроможності (GCI), який щорічно розраховує Всесвітній економічний форум. У рейтингу 2024 було висвітлено конкурентоспроможність 67 світових економік. України в цьому, як і в рейтингу 2023 немає. Довготривала збройна агресія росії є одним з ключових факторів низького рівня конкурентоспроможності економіки України у 2022 р. [9]. Щодо західних сусідніх держав, то рівень Румунії за розглянутий період майже не змінювався, Угорщина та Словаччина суттєво погіршили свої позиції, і лише Польща піднялась в рейтингу до 41 позиції у 2024 році.

У новому Звіті GCI 5.0 до розрахунків було додано нові маркери щодо навколишнього середовища і соціального захисту, які стимулюватимуть трансформацію національних економік у більш стійкі системи. З огляду на ці тенденції, впровадження КСВ допоможе українським компаніям покращити їх конкурентні позиції не лише на внутрішньому, але й на глобальному ринках. Також це позитивно вплине на репутацію компаній серед споживачів, збільшуючи попит на їх продукцію чи послуги.

Орієнтація зовнішньої політики України на інтеграцію у Європейський Союз обумовлює скерування розвитку КСВ у відповідності до стандартів ЄС. Тому державна підтримка повинна бути спрямована на визначення основних напрямків національної стратегії КСВ, активне стимулювання наукових досліджень та розроблення практичних рішень для розвитку соціально-відповідального суспільства [1].

Зважаючи на активне впровадження соціальної відповідальності у діяльність компаній у світі, українському бізнесу доцільно переймати цей досвід. Донедавна вітчизняні компанії розглядали впровадження соціальної відповідальності шляхом проведення благодійних заходів та видачі премій. Ці заходи, хоча й мали позитивний вплив, але не були системними і не могли забезпечити стійких конкурентних переваг на ринку.

Війна росії стала певним каталізатором щодо розвитку соціальної відповідальності українських компаній, які переглянули свої стратегії КСВ та адаптували їх до актуальних потреб: забезпечення безпеки працівників та їх сімей, підтримка ЗСУ, постраждалих від війни та ін. Український бізнес активно включився до допомоги країні та її громадянам.

Експертна організація, яка просуває принципи соціальної відповідальності та сталого ведення бізнесу в Україні CSR Ukraine разом з українським діловим інтернет-виданням The Page у 2023 р. провела дослідження сталості українського бізнесу в умовах війни, у якому взяли участь та отримали експертну оцінку їх сталості 30 компаній. Індекс КСВ 2023 був розрахований на основі 5-ти компонент: безпека співробітників і співробітниць; безперервність бізнесу і податки; боєздатність; об'єднаність і громада. Згідно результатів опитування від початку війни основні зусилля компаній були спрямовані на забезпечення безпеки

співробітників, підтримку боєздатності ЗСУ та громад.

Майже всі опитані компанії допомагали ЗСУ матеріально та надавали гуманітарну допомогу, також підтримували своїх мобілізованих працівників. Більше половини компаній розпочали проекти підтримки ветеранів зі свого персоналу. 25 з 30 компаній допомагали з релокацією працівників і їх родин, підтримували постраждалих від війни, облаштовували укриття для безпеки офісів. Також компанії активно допомагали громадам, їх лікарням, навчальним закладам тощо. 2/3 компаній об'єднувались з конкурентами для реалізації проектів. Понад половину компаній надавали уряду pro bono послуги [10].

В табл. 2. наведено компанії, які стали лідерами в Індексі КСВ 2023. Проаналізувавши діяльність компаній-лідерів, виділено декларовані ними місії та основні напрямки та ініціативи в сфері КСВ.

Визначені місії соціально відповідальних компаній спрямовані на підвищення рівня якості життя своїх клієнтів, створенні позитивного впливу для суспільства загалом. Бачення у таких компаніях фокусується на підвищенні прибутковості завдяки побудові довірливих відносин між компанією, державою та суспільством. Як бачимо більшість компаній-лідерів рейтингу регулярно готують звіти зі сталого розвитку та вимірюють свій прогрес в розрізі ESG-показників.

Зважаючи на глобальні проблеми, пов'язані з погіршенням екології, зміною клімату, та посиленням вагомості соціально відповідального ведення бізнесу, дедалі важливішими стає оцінювання рівня інтеграції принципів сталого розвитку в діяльність компаній. Обираючи перспективні компанії інвестори орієнтуються на ESG-рейтинги, які є важливими інструментами оцінювання сталого розвитку. Компоненти ESG включають:

E (environmental) розкриває заходи зі скорочення викидів шкідливих речовин, збереження природних ресурсів, їх відновлення та переробки та інші. Оцінка цієї компоненти визначається через оприлюднені показники компанії щодо її впливу на середовище, управління ресурсами. Перелік показників не стандартизований, оскільки різними є підходи до оцінювання екологічних ризиків.

S (social) відображає управління компанією відносинами з суспільством. Ця компонента включає аналіз заходів з професійного розвитку працівників, охорони їх здоров'я,

Таблиця 2

Напрями КСВ ТОП 5 вітчизняних компаній згідно Індексу КСВ у 2023 р.

Позиція в рейтингу	Місія компанії	Напрями КСВ
1.	Нова Пошта Легкість доставки для життя та бізнесу	Компанія готує щорічні звіти зі сталого розвитку, де відображені її соціальні, екологічні та управлінські показники. «Нова Пошта» реалізовує ряд проектів сталого розвитку, серед яких: Гуманітарна пошта України; Реабілітація учасників АТО; Школа бізнесу; Подаруй нове життя пакуванню та інші.
2.	ПрАТ Київстар Збереження України та надання допомоги людям	У вересні 2020 р. Київстар приєднався до Глобального договору ООН в Україні. Компанія сфокусована на забезпеченні гуманітарних потреб ЗСУ, допомозі фондам «Повернись живим», «Твоя опора», «Карітас Україна», фінансуванні закупівель обладнання для кіберзахисту країни. Також компанія інвестує у розмінування територій та оснащення саперних груп; допомогу дітям, які отримали опіки під час воєнних дій, онкохворим дітям; підтримує постраждалих від війни; надає безоплатні послуги зв'язку, оснащує інтернетом бомбосховища тощо.
3.	ЕРАМ Україна Бути агентами позитивних перетворень, використовуючи професійну експертизу	Основними напрямками КСВ компанія виділяє: освіту, екологію та підтримку ініціатив місцевих спільнот. Визначено ESG напрямки компанії: Щодо екологічної стійкості: компанія підтримує екологічні ініціативи та відповідальне використання ресурсів. Щодо соціальної відповідальності: компанія піклується про створення безпечних та справедливих умов, за умов дотримання прав людини, рівних можливостей, різноманіття і включення. Щодо корпоративного управління: компанія визначає прозорі стандарти управління, врахування інтересів різних стейкхолдерів та недопущення корупції. Після повномасштабного вторгнення компанія сфокусувалась на допомозі за трьома основними напрямками: підтримка захисників, державні органи та освітні заклади.
4.	Infopulse Ukraine Creating Value, Delivering Excellence!	Сталий розвиток є ключовим елементом культури, цінностей і бізнесу Infopulse. Компанія надає щорічні звіти зі сталого розвитку (CSR Report). Зусилля компанії зосереджені на двох напрямках: волонтерстві та благодійності. Волонтери займались висаджуванням дерев на обстежених ділянках Чернігівщини, а зібрані кошти спрямували на купівлю машини для розмінування. Також окрім здачі крові, частково оплатили її доставку на фронт. У благодійності компанія зосередила зусилля на підтримці організацій, які займаються порятунком військових, реабілітацією поранених або реконструкцією міст. Також діє довгостроковий проект «Пліч-о-пліч» з підтримки мобілізованих спеціалістів.
5.	Sense Bank» Створювати сенси	Проекти Sense Bank сфокусовані на допомозі ЗСУ та підтримці мобілізованих колег, які захищають незалежність держави на передовій. Також Sense Bank забезпечує безперервну роботу установи, забезпечивши її генераторами та резервними каналами зв'язку, щоб працівники могли працювати навіть в умовах блекауту.

Джерело: сформовано автором на основі [10–15]

забезпечення комфортних та безпечних умов праці, дотримання їх соціальних прав. Також враховуються взаємовідносини з споживачами та місцевими громадами.

G (governance) аналізується система управління компанією: прозорість розкриття інформації, врахування інтересів усіх учасників, наявність довгострокової стратегії та інші.

Трискладові рейтинги взаємопов'язаними, вони визначають напрям розвитку компанії, що допомагає інвесторам оцінити надійність та перспективність вкладів [16].

Дедалі частіше, здійснюючи інвестиційний аналіз, інвестори та інші стейкхолдери при прийнятті управлінських рішень орієнтуються на дані рейтингових агентств. Тому кількість ESG рейтингів та їх популярність активно зростають. У світі на сьогодні існує понад 100 організацій, які складають більше 600 різних ESG-рейтингів. Найвідомішими є рейтинги: S&P Global, CDP, Sustainalytics, MSCI, ISS; Bloomberg, FTSE Russell's, Moody's, Thomson Reuter's та інші. Не існує загальноприйнятих стандартів та єдиних підходів до їх формування. ESG-рейтинги не опираються на єдині алгоритми, вони розраховуються за власними судженнями щодо ефективності сталого розвитку організацій, які їх формують.

Експерти, які визначають рейтинги, опрацюють великий масив інформації, черпаючи її від компаній шляхом опитувань, аналізуючи їх звіти (фінансові та нефінансові), публікації в ЗМІ та інші джерела. Автор О. Тивончук у своєму дослідженні [17] запропонувала класифікацію міжнародних ESG-рейтингів та проаналізувала дев'ять найкращих за ознакою якості і корисності. Хоча ці рейтинги відрізняються алгоритмами їх формування, однак найавторитетніші з них широко охоплюють ринки, надають коректну методологію та до їх опрацювання залучають досвідчених та компетентних експертів.

Процес створення і запровадження ESG-рейтингів в Україні лише розпочинається, зроблено лише перші спроби. Актуальним є розроблення вітчизняних ESG-рейтингів, які б

узгодили унікальні характеристики компаній, із урахуванням українським реалій, з інтересами потенційних інвесторів та стратегічним напрямком розвитку України щодо євроінтеграції. Важливо активізувати цей процес, адже ці рейтинги відображають рівень імплементації українськими компаніями принципів сталого розвитку в їх діяльність.

Інтеграція екологічних, соціальних і управлінських намірів у корпоративну стратегію та встановлення ESG-показників, які будуть адекватно відображати унікальні компетенції компанії і відповідати міжнародним стандартам, сприятимуть ефективному використанню коштів, спрямованих на забезпечення її стійкого розвитку та потраплянню у міжнародні ESG-рейтинги.

Висновки. Війна в Україні активізувала розвиток соціальної відповідальності бізнесу. Для забезпечення довгострокового ефекту компаніям необхідно діяти комплексно та впроваджувати КСВ у власні стратегії розвитку, а прогрес досягнення стратегічних цілей вимірювати в розрізі ESG-показників. Це дозволить покращити репутацію компанії, налагодити ефективні взаємовідносини зі стейкхолдерами, що сприятиме позитивному економічному ефекту в майбутньому.

Декларування впровадження принципів КСВ в стратегію розвитку дозволить компаніям акцентувати увагу на їх турботі про суспільний добробут, відповідальному ставленні до навколишнього середовища, опіці своїм персоналом. Ці дії демонструють позицію компанії, яка готова взяти на себе додаткові зобов'язання перед суспільством та розділити турботу про майбутнє для наступних поколінь. Інтеграція стратегії КСВ в бізнес забезпечить сталий розвиток компаніям, сприятиме підвищенню рівня їх конкурентоспроможності на ринку.

Запровадження регулярної звітності зі сталого розвитку у розрізі ESG-показників та представлення вітчизняних компаній в ESG-рейтингах, як світових так і українських, позитивно впливатиме на їх ділову репутацію, і сприятиме покращенню позицій України на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Варвус А. І. Зарубіжний досвід соціальної відповідальності бізнесу. *Регіональна економіка*. 2024. № 1(111). С. 112–118. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-1-11>
2. Bowen H. 1953. Social responsibilities of the businessman / H. Bowen // Harper & Row. — N.Y.
3. Міжнародне керівництво із соціальної відповідальності : ISO 26000:2010. URL <https://www.iso.org/standard/42546.html>

4. Environmental Performance Index (yale.edu). URL: <https://epi.yale.edu>
5. Index of Economic Freedom (ueff.org). URL: <https://www.heritage.org/index/>
6. Corruption Perceptions Index. URL: <https://www.transparency.org/>
7. Global Competitiveness Index. URL: <https://www.weforum.org/>
8. Індекс сприйняття корупції-2023: Україна покращила свій показник на 3 бали. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/indeks-spryynyattya-koruptsii-2023-ukraina-pokraschyla-sviy-pokaznyk-na-3-baly/>
9. Луньова, Т. (2022). Оцінка конкурентоспроможності національної економіки України: рейтинговий підхід. *Економічний простір*, (181), 38–42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/181-6>
10. КСВ під час війни: Індекс 2023. URL: https://docs.google.com/document/d/1QF12xDaVzoi07CXcK1J__4DAvuaP3ok5jtD_clqaDjk/edit?tab=t.0
11. Нова пошта. URL: <https://novaposhta.ua/>
12. ПрАТ Київстар. URL: <https://kyivstar.ua/>
13. EPAM Україна. URL: <https://careers.epam.ua/>
14. Infopulse Ukraine. URL: <https://www.infopulse.com/>
15. Sense Bank. URL: <https://sensebank.ua/>
16. Ганусич В. Аналіз ESG рейтингу компанії. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2022. Вип. 2. С. 257–265. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aabere_2022_2_27
17. Тивончук О. ESG рейтинги компаній – сутність та особливості формування. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 6 (67). С. 104–113. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.06

REFERENCES:

1. Varvus A. I. Zarubizhnyi dosvid sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu. *Rehionalna ekonomika*. 2024. № 1(111). P. 112–118. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-1-11>
2. Bowen H. (1953) Social responsibilities of the businessman / H. Bowen // Harper & Row. — N.Y.
3. Mizhnarodne kerivnytstvo iz sotsialnoi vidpovidalnosti : ISO 26000:2010. URL: <https://www.iso.org/standard/42546.html>
4. Environmental Performance Index (yale.edu). URL: <https://epi.yale.edu>
5. Index of Economic Freedom (ueff.org). URL: <https://www.heritage.org/index/>
6. Corruption Perceptions Index. URL: <https://www.transparency.org/>
7. Global Competitiveness Index. URL: <https://www.weforum.org/>
8. Індекс сприйняття корупції-2023: Україна покращила свій показник на 3 бали. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/indeks-spryynyattya-koruptsii-2023-ukraina-pokraschyla-sviy-pokaznyk-na-3-baly/>
9. Lunova, T. (2022). Otsinka konkurentospromozhnosti natsionalnoi ekonomiky Ukrainy: reitynhovy pidkhid. *Ekonomichnyi prostir*, (181), 38–42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/181-6>
10. KSV pid chas viiny: Indeks 2023. URL: https://docs.google.com/document/d/1QF12xDaVzoi07CXcK1J__4DAvuaP3ok5jtD_clqaDjk/edit?tab=t.0
11. Nova poshta. URL: <https://novaposhta.ua/>
12. PrAT Kyivstar. URL: <https://kyivstar.ua/>
13. EPAM Ukraina. URL: <https://careers.epam.ua/>
14. Infopulse Ukraine [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <https://www.infopulse.com/>
15. Sense Bank. URL: <https://sensebank.ua/>
16. Hanusych V. Analiz ESG reitynhu kompanii. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2022. Vyp. 2. P. 257–265. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aabere_2022_2_27
17. Tyvonchuk O. ESG reitynhu kompanii – sutnist ta osoblyvosti formuvannia. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*. 2020. № 6 (67). P. 104–113. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.06